

بهائیت چگونه بوجود آمد؟

۲ شهریور ۱۳۹۳ ساعت ۱۹:۲۹

بعد از آنکه حسینعلی نوری در عراق ساکن می شود، صبح ازل و بهاء بر سر جانشینی اختلاف می کنند و با توجه به اینکه باب، به میرزا یحیی توجه بیشتر داشته عده ای از طرفداران باب او را جانشین باب می دانند.

بهائیت فرقه ای منشعب از آئین بابی است و بابیت هم برخاسته از مکتب شیخیه است لذا جهت روشن شدن چگونگی بوجود آمدن بهائیت باید سراغ مکتب شیخیه و بابیت رفت تا جریان بهائیت را بهتر بشناسیم.

بنیانگذاران مکتب شیخیه شیخ احمد احسائی و سید کاظم رشتی هستند که رشتی از شاگردان احسائی بوده و این مکتب برای خود چهار رکن قائل هستند که رکن چهارم را شیعه کامل می دانند که در شیخیگری پس از توحید و نبوت و ولایت شیعه کامل چهارمین رکن است.

زندگی سید علی محمد شیرازی معروف به باب را اینگونه می توان ترسیم کرد:

۱. دوران نوجوانی او که دارای دو ویژگی است:

یکی راز و نیازهای غیرعادی که با قرائت ادعیه و زیارت‌های مذهبی همراه بوده و ریاضت و چله نشینی حتی در دوران تحصیل، رویه او بوده است. (۱)

دیگر اینکه دایی سید علی محمد او را پیش استادی به نام شیخ عابد که از شاگردان شیخ احسائی و رشتی است جهت یادگیری تعالیم دینی می برد. (۲)

۲. در سفری که سید علی محمد در سال ۱۲۵۵ قمری به کربلا انجام می دهد، با برخی از شاگردان سید کاظم رشتی آشنا و به خدمت رشتی رسیده و در حلقه درسی او جا می گیرد. گویا باب در مدت اقامت یک ساله در کربلا پیرامون مسئله امام دوازدهم در تلقی شیخیه می اندیشیده و موضوع رکن چهارم و چگونگی آن، وی را به تأمل بسیار واداشته و وسوسه های مرموزی در دل او ایجاد می کند.

۳. به دنبال درگذشت سید کاظم رشتی در سال ۱۲۵۹ (ه. ق) در کربلا، شاگردان وی در جستجوی جانشینی برای رشتی مشغول می شوند که بنابر عقیده خود، جانشین باید مصداق شیعه کامل و رکن چهارم باشد. نکته ای که در اینجا قابل تأمل است اینکه با وجود علماء اخباری شیعه و شیخیه مثل قزوینی، زنجانی، بشرویه ای و ابوالفضل گلپایگانی که از پیروان سید کاظم رشتی می باشند، علی محمد خود را به عنوان رکن چهارم معرفی می کند، در حالی که از نظر مقام علمی همچون شاگردی خردسال در میان آن عالمان بوده است.

باب بعد از مرگ رشتی به خاطر اختلاف آراء در مورد جانشینی سید کاظم رشتی، با ادعای رکن چهارم، افراد پراکنده شیخیه را به سوی خود جلب می کند و سپس برای آنکه عامه مردم را به طرف خود بخواند دعوی سفارت و بابیت حضرت ولی عصر - علیه السلام - می کند و بعد از مدتی که بازارش گرم می شود دعوی مهدویت و ولایت می نماید و چون به خیال خودش در این مرحله نیز پیشرفت می کند، شروع به ساختن احکام و قوانین کرده و ادعای رسالت و نبوت نموده و بالاخره ادعای الوهیت و ربوبیت می کند و علت این امر هم روش تأویل گرایی شیخیه است که توانست با این حربه، بخش هایی از قرآن کریم را تفسیر نماید و در نهایت بخاطر همین ادعاهای باطل و کفر آمیز به اعدام محکوم می شود و وقتی که علی محمد شیرازی در تبریز اعدام شد تزلزل و شکاف عمیقی در بین طرفداران بابیت بوجود آمد و بابیان به دو گروه ازلیان و بهائیان منشعب گردید.

میرزا حسینعلی بهاء و رهبر بهائیان در تهران ساکن بود و در سن ۲۸ سالگی در پی تبلیغ ملاحسین بشرویه ای معروف به باب اللباب در شمار نخستین گروندگان باب درآمد و از آن پس یکی از فعالترین افراد بابی شد و به ترویج بابیگری بویژه در نور و مازندران پرداخت و برخی از برادرانش از جمله میرزا یحیی نیز بر اثر تبلیغ او به این مرام پیوستند.

با توجه به مطالب فوق عوامل پیدایش بهائیت را چنین می توانیم بیان کنیم. مبنای فکری شیخیه بر مشرب اخباری گری استوار است وقتی اخباری ها در زمینه های مختلف مغلوب اصولیون شدند و مبارزه دینی و شرعی وحید بهبهانی تفکر اخباریون را در هم پیچید و بساط اخباریگری را در محدوده فقه و برخی آراء کلامی از بین برد فرقه بابیت پیدایش خود را از این مقطع زمانی آغاز می کند. (۳)

اما در این میان سیاست دولتهای استعماری و حمایت آنها در پیشرفت و بقاء و حتی در پیدایش بهائیت قابل توجه می باشد. وقتی در شوال ۱۲۶۸ حادثه تیراندازی دو تن از بابیان به ناصرالدین پیش آمد، حکومت مرکزی قرائن و شواهدی که در اختیار داشت میرزا حسینعلی نوری معروف به بهاء را طراح این سوء قصد شناخته و به دستگیری وی اقدام کردند. با توجه به اینکه شوهر خواهر بهاء منشی سفارت روس و هم در همسایگی سفیر روسی بوده، وقتی که بهاء را ملاقات می کند وی را به منزل خود و بعد به خانه سفیر روسی می برد و از آن طریق مدتی در مقرّ تابستانی سفارت روس در زرگنده شمیران سپری می کند، تا از تعقیب و دستگیری مصون ماند و سفیر روس بر ادامه اقامت وی اصرار می ورزد و از تسلیم او به نمایندگان شاه امتناع می کند و از بهاء الله می خواهد که به خانه صدراعظم برود و نامه ای به صدر اعظم می نویسد و در آن تأکید می کند که از طرف سفارت روسیه از او پذیرایی کند و در حفظ و حراست او بکوشد و چنانچه آسیبی به وی برسد شخص صدر اعظم مسئول سفارت روس خواهد بود و سفیر روسی با وساطت و دخالت خود در آزادی او می کوشد و سعی می کند بی گناهی او را به اثبات برساند و موجب گردید که حسینعلی از زندان آزاد شود. (۴)

مطلب بعدی اینکه وقتی بهاء با عده ای از بابیان به طرف عراق حرکت می کنند نماینده ای از روس و ایران به همراه آنان می گمارند. از همه اینها معلوم می شود که سفارت روس از همان وقت میرزا را تحت نظر و حمایت گرفته به طوری که دولت ایران نتوانست درباره او تصمیمی مستقل بگیرد. و موید این مطلب زمانی است که دولت روس بهائیان را به رسمیت شناخته و قمراف حاکم ترکستان به معاونت و مساعدت ایشان پرداخته، تا جایی که اظهار می کند در عشق آباد معبد بسازند و در ظلّ اقتدار دولت روسیه رسمیت یابند. (۵)

بعد از آنکه حسینعلی نوری در عراق ساکن می شود، صبح ازل و بهاء بر سر جانشینی اختلاف می کنند و با توجه به اینکه باب، به میرزا یحیی توجه بیشتر داشته عده ای از طرفداران باب او را جانشین باب می دانند و ازلیان به همین دلیل در آغاز، اکثریت را تشکیل می دادند ولی بعدها تدابیر بهاء الله موجب شد ازلیان در اقلیت قرار گیرند و به تدریج منقرض شوند.

یکی از عوامل پیروزی بهاء الله حمایت انگلیس است. وقتی بهاء به عراق تبعید شد دولت انگلیس به افراد فعال احتیاج زیادی داشت و میرزا بهاء الله به تدریج با سیاست انگلیس ارتباط پیدا کرده تا جایی که نظر دولت انگلیس را به سوی خود جلب می کند. شاهد این امر این است که وقتی در سال ۱۲۷۸ میلادی «آرنولد با روز کمبال» ژنرال کنسولی دولت انگلیس با میرزا حسینعلی دیدار می کند، پیشنهاد حمایت و تابعیت دولت انگلستان و مهاجرت به هند استعماری یا هر نقطه دیگر را به وی می دهد و نظیر همین تقاضا را نایب کنسول فرانسه در «اورنه» به میرزا بهاء می دهد تا مورد حمایت و تقویت قرار گیرد. و دیگر اینکه در ایام اقامت

میرزا بهاء و بابیهها در عراق و استانبول مقررری تعیین شده بود که بعدها حسینعلی از این امر اظهار پشیمانی می کند.

حمایت انگلیس از میرزا بهاء تا آخر عمر او بوده و زمانی که سردار بریتانیایی در سال ۱۹۱۸ میلادی حیفای را فتح می کند، هنگام ورود به شهر، فرمان خاصی از طرف امپراطور انگلیس مبنی بر دیدار میرزا بهاء دریافت می کند و پادشاه انگلیس درجه نجابت و بزرگی به او می دهد که البته نشانی دادن به شخص میرزا بهاء از طرف انگلیس آن هم در روزهای اول فتح و غلبه بر دولت عثمانی، باید در مقابل سوابق ممتد و خدمات مفصلی باشد. (۶)

و بدین سان به علت خلأهای فرهنگی و علمی و خصوصاً بذر بد فرجام بهائیت در کشورهای اسلامی با حمایت دولتهای استعماری مثل روسیه و انگلیس پاشیده شد و نهال آن در دامن کج اندیشان به اصطلاح روشنفکر پرورش یافت.

پی نوشت ها:

۱. مبلغی آبادانی، تاریخ ادیان و مذاهب. ج ۳، ص ۱۳۹۷.
۲. طباطبائی، سیدمصطفی، بررسی باب و بهاء، ناشر روزنه تهران، ص ۳۷.
۳. تاریخ ادیان و مذاهب، ج ۳، ص ۱۴۰۱.
۴. دانشنامه جهان اسلام، زیر نظر حداد عادل، بحث بهائیت، تهران، ۱۳۷۶، ج ۳، ص ۷۳۵.
۵. محاکمه باب و بهاء، ناشر مصطفوی، تهران، ۱۳۳۶، ج ۳، ص ۱۸۰.
۶. محاکمه باب و بهاء، ص ۱۸۱

منبع:جام

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۲۷۸۹۹/چگونه-بهائیت/>